

DEN NORSKE KIRKE
Agder Bispedømme

AGDER BISKOP AGDER BISPEDØMMERÅD ÅRSRAPPORT 2003

Agder biskop og Agder bispedømmeråd har hatt følgende visjon for kirken i Agder bispedømme og for sitt virke i 2003:

”Agder og Telemark- der menigheten vokser”
Nær troens kilder
nær dagens mennesker
En kirke som bekjenner, tjener og gir videre

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	3
2	RAPPORTERING FOR ETATSOMRÅDER	4
2.1	Presters betjening av menighetene	4
2.1.1	Generell tilstandsvurdering	4
2.1.2	Ressursutvikling og arbeidsbelastning	4
2.1.3	Alders- og kjønnsammensetning	4
2.1.4	Sykefravær	5
2.1.5	Fagetiske personlråd	6
2.1.6	Spesielle utfordringer	6
2.2	Bispedømmekontorenes betjening	7
2.2.1	Generell tilstandsvurdering	7
2.2.2	Flytting	7
2.2.3	Andre prosjekter	7
2.2.4	Kompetanseutvikling	7
2.3	Bispedømmerådets virksomhet	8
2.3.1	Bispedømmerådets sammensetning	8
2.3.2	Viktige saker/spesielle utfordringer	8
3	RAPPORTERING FOR SEKTOROMRÅDER	9
3.1	Generell tilstandsvurdering	9
3.2	Biskopens tilsynsansvar	9
3.2.1	Tilsyn/generell tilstandsvurdering	9
3.2.2	Gjennomførte tiltak	10
3.3	Kirkelig statistikk, tendenser og endringer	11
3.3.1	Gudstjenestebesøk	11
3.3.2	Konfirmanntall	12
3.3.3	Utmeldte	13
3.3.4	Gudstjenesteforordning og gudstjenestefornyelse	14
3.4	Tiltak for å styrke arbeidet blant barn og unge	14
3.4.1	Ungdomsarbeid	14
3.4.2	Menighetene skal stimuleres til styrket innsats innen dåpsopplæring	15
3.5	Andre tiltak iversatt med utgangspunkt i bispedømmets satsingsområder	15
4	RAPPORTERING FOR SÆRSKILTE OMRÅDER	16
4.1	Gjennomføring av fridagsavtalen for prester	16
4.1.1	Generell tilstandsvurdering	16
4.1.2	Gjennomførte tiltak	16
4.2	Kompetanseutvikling for prester	17
4.2.1	Generell tilstandsvurdering	17
4.2.2	Gjennomførte tiltak	17
4.2.3	Spesielle utfordringer	17
4.3	Seniorpolitikk	17

1 INNLEDNING

Agder bispedømmes årsrapport for 2003 er samordnet i ett felles dokument for biskop og bispedømmeråd. Årsrapporten er bygget opp etter det oppsett som er beskrevet i Kultur- og kirkedepartementets tildelingsbrev for 2003.

Årsrapporten er delt i tre hoveddeler:

- Etatsrapportering, som omfatter prestedtjenesten og bispedømmerådets virksomhet
- Sektorrapportering, som omfatter hele den kirkelige virksomheten i Agder bispedømme
- Rapport for særskilte områder av prestedtjenesten

Agder bispedømme er preget av stabile forhold uten markante endringer i den kirkelige utvikling i løpet av ett år. I og med at denne rapporten må skrives før statistikk tallene fra menighetene foreligger, er det vanskelig å kommentere endringer i det faktiske volum på utførte tjenester. Vi har derfor valgt å beskrive av situasjonen for perioden 1999 - 2002 med tilleggsopplysninger fra den informasjon biskopen har fått i rapporter fra prostene, visitaser, medarbeidersamtaler og annen kontakt i løpet av 2003.

En generell tilstandsvurdering vil måtte forholde seg til det faktum at bispedømmet har sine nokså særmerkte regioner, med ulike fromhetstradisjoner som legger stabile føringer på kirkelivet i Agderfylkene og i Telemark. Et utslag av dette er at det er fremmet forslag fra Telemark om endring av navn på bispedømmet til "Agder og Telemark bispedømme". Saken er sendt ut på høring og vil komme opp til endelig behandling i 2004.

En stram økonomi så vel lokalt som på bispedømmeplan vil sannsynligvis på sikt presse fram endringer i den kirkelige aktiviteten i bispedømmet. Det vesentligste inntrykk er – som ved tidligere år – at lønnede og frivillige arbeider lojalt og trofast ut fra de ressurser som står til rådighet.

2003 har vært det nye bispedømmerådets første hele virkeår. Rådet har blant annet behandlet saker om strategiarbeidet for kirken på bispedømmeplan og ny tjenesteordning for menighetsprester og proster. På litt lengre sikt vil dette sammen med dåpsopplæringsreformen, endringer i kommunal og kirkelig geografisk inndeling og det generelle reformarbeidet i kirken kunne bidra til endringer i den kirkelige utvikling. Viktigst er likevel de prosesser som i gangsettes lokalt knyttet til menighetsutvikling og gudstjenestefornyelse, selv om dette ikke gir de store markante endringene fra ett år til ett annet bispedømme sett under ett.

2 RAPPORTERING FOR ETATSOMRÅDER

2.1 Presters betjening av menighetene

2.1.1 Generell tilstandsvurdering

Prestene i Agder bispedømme utfører generelt en trofast og oppofrende tjeneste for sine menigheter. Inntrykket for øvrig for året 2003, basert på prostenes rapportering til biskopen og bispedømmekontorets generelle kontakt med menighetslivet gjennom kurs, møter og visitaser, er at prestedtjenesten fungerer i godt samspill med øvrige ansatte og råd. Bispedømmekontorets faste kontaktmøter med h.h.v. presteforening og kirkevergelagets styre synes å bidra til åpne, gode kommunikasjonskanaler.

2.1.2 Ressursutvikling og arbeidsbelastning

Tabellen nedenfor viser utviklingen i antall prestestillinger i Agder bispedømme. I tillegg til de stillingene som er opprettet over statsbudsjettet har det de siste årene blitt opprettet flere ungdomsprestestillinger som finansieres av givertjeneste, bidrag fra fellelråd, kommuner og bispedømmeråd. Bispedømmerådets bidrag er i hovedsak kjøp av tjenester til vikarpresttjeneste for gjennomføring av ferie- og fridagsavtalen. I 2003 var det til sammen 6,5 slike stillinger. 3,5 av dem var nyopprettet i 2003. Det er videre opprettet til sammen 0,8 stillinger som seniorprest fordelt på en 30% og en 50% stilling. I tillegg er det igangsatt et treårig prosjekt som samarbeid mellom Det Norske Misjonsselskap og Agder bispedømmeråd. Det er engasjert en prest i full stilling som, i tillegg til noe prostiprest/vikartjeneste, skal drive menighetsplanting i et utbyggings- og vekstområde i Arendalsdistriktet.

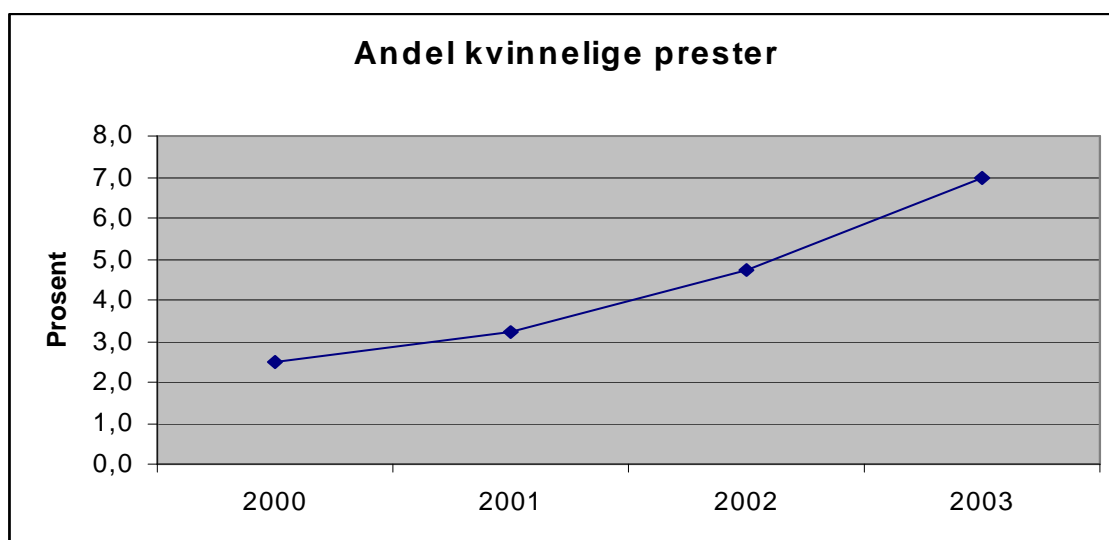
	1999	2000	2001	2002	2003	
Ordinære prestestillinger	121	121	124,5	127	127,8	4,96
Menighetsprest	1	2	2,5	3	6,5	
Sum prestestillinger	122	123	127	130	134,3	6,56

2.1.3 Alders- og kjønns sammensetning

Gjennomsnittsalderen i Agder bispedømme har vært relativt høy, og slik er det fortsatt i mange prostier. Rekruttering til ungdomsprestestillinger og kapellanstillinger gjør imidlertid noe med dette bildet. Vi har nå 71 prester i alderen 50 år og eldre. Det tilsvarer ca 58% av arbeidsstokken. Blant de øvrige er det en betydelig gruppe yngre prester på under 40 år. Mange av de unge prestene har fellelråd som arbeidsgivere. Gruppen av de eldste prestene har i mange tilfeller hatt lang tjeneste på samme sted og i denne gruppen er det liten turnover. Bispedømmet har iverksatt ordningen med milepælsamtaler for 50 åringer og samtaler med prester som går av med pensjon eller av andre grunner trer ut av tjeneste.

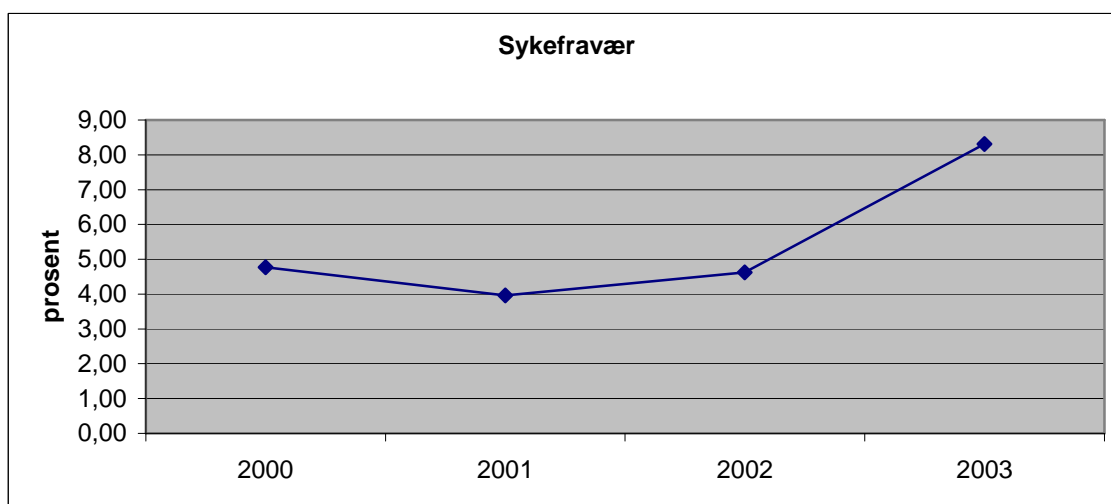
Agder bispedømme har tradisjonelt hatt få kvinnelige prester. Siden 2001 har biskop og bispedømmeråd hatt fokus på rekruttering av kvinner til prestestillinger. Dette har ført til økning i kvinneandelen. Et av problemene er imidlertid at kvinner er selektive i forhold til hvilke prestestillinger de vil søke. I 2003 har det vært kvinnelige søkere til mindre enn halvparten av de ledige stillingene.

Biskopen har årlig kontaktmøte med kvinnelige teologer bosatt i bispedømmet og i 2003 har biskopen ordinert 5 kvinner og 3 menn. Diagrammet på neste side viser utviklingen i antall kvinner i prestestillinger.

2.1.4 Sykefravær

Det har vært en urovekikende økning i sykefraværet i bispedømmet i 2003. Diagrammet nedenfor viser sykefraværsprosenten over tid.

Det er betydelig økning i langtidssykefraværet, men vi har også hatt en vesentlig økning i kortere fravær på inntil to uker.

Noen proster beskriver at sykefraværet har sammenheng med gruppen eldre prester som har stått lenge i tjeneste og er slitne. Andre årsaker til de høye tallene er alvorlige eller kroniske sykdommer som ikke nødvendigvis har sammenheng med prestenes arbeidssituasjon.

Bispedømmekontoret har satt seg som mål å redusere sykefraværet med 20% fra 2003 til 2004. Dvs at fraværsprosenten i 2004 bør komme under 6,5 % Det legges opp til å iverksette følgende tiltak for å redusere sykefraværet i 2004:

- Inngåelse av IA-avtale og nærmere oppfølging av sykmeldte,
- Gjentakelse av arbeidsmiljøundersøkelsen fra 2000 for å finne nye områder for forebyggende HMS-arbeid.
- Igangsetting av ”trim på grønn resept” for å bedre fysisk helse og sosialt velvære.

For øvrig vil en arbeide med å utvikle grundigere statistisk grunnlagsmateriale for sykefraværet.

2.1.5 Fagetiske personalråd

Biskopens fagetiske personalråd med tilhørende kontaktpersoner for misbrukte og veileder for overgriper er nå godt innarbeidet. Ordningene er profilert gjennom egen brosjyre. Det er i løpet av året 2003 ikke meldt inn saker til rådet, men det har vært avholdt et møte i rådet for gjensidig informasjon og gjennomtenkning av forebyggende tiltak. Presters betjening av menighetene er fundamentalt avhengig av tillit og respekt i befolkningen.

2.1.6 Spesielle utfordringer

Utjevning av arbeidspresset mellom prestegjeldene

Prestegjeldene i Agder bispedømme er svært forskjellige både geografisk, befolkningsmessig og hva angår kirkelig aktivitet. Av bispedømmets 67 prestegjeld har fortsatt 25 prestegjeld bare en prest finansiert over statsbudsjettet. I tre av disse prestegjeldene er det i 2003 opprettet ungdomspreststillinger finansiert på annen måte. Nyopprettede prostipreststillinger og vikarprester har bidratt til å lette belastningen noe. Noen prestegjeld i bynære områder har stor befolkningsvekst. Dette ført til stort arbeidspress fordi opprettelse av prestestillinger ikke har fulgt befolkningsutviklingen. Omlegging av prestegjeldsgrenser, samt innføring av nye tjenesteordninger for menighetsprester og proster vil kunne bidra til utjevning av arbeidsfordelingen prestene imellom, men fortsatt er det for lite ressurser til å dekke de ønsker og behov menighetene har for prestatjenester.

Presteboliger

Agder bispedømme har en høy andel eldre statlige tjenesteboliger med stort oppussingsbehov. Noen av disse er knyttet til landbrukseiendommer som også krever betydelige investeringer. Opplysningsvesenets fond har ikke ressurser til å istandsette alle. Enkelte av prestegårdene vurderes solgt. Dette skaper ofte uro og strid i lokalmiljøene. Flytting av presteboliger til mer sentrale boligstrøk i prestegjeldene gir som oftest prestene og deres familier en bedre boligsituasjon. Håndtering av disse sakene krever fleksibilitet og tålmodighet og kan være en stor utfordring.

OVF eier betydelige arealer som er bygglede tomearealer. OVF er pålagt å tilpasse leieprisene til markedspris. Slike kraftige prishopp har mange steder skapt misnøye og debatt. Kirke og menighet har urettmessig blitt uthengt i den forbindelse.

I Farsund og Lyngdal er nye kommunale tjenesteboliger under oppføring.

2.2 Bispedømmekontorenes betjening.

2.2.1 Generell tilstandsvurdering

Bispedømmekontoret er et servicekontor som skal betjene og utføre oppgaver på vegne av Agder biskop og Agder bispedømmeråd. I tillegg utfører kontoret forvaltningsoppgaver delegert fra Kultur- og kirke departementet og skal være rådgivere for menighetenes valgte, tilsatte og frivillige.

Agder bispedømmekontor er et relativt stort bispedømmekontor som i 2003 var betjent med ca 15,3 årsverk, dvs 1,9 årsverk mer enn stillingsrammen i tildelingsbrevet. De overskytende stillingene er:

- 0,5 stilling som ungdomskonsulent
- 0,5 stilling som misjonskonsulent og
- 1,0 stilling som integreringskonsulent.

De 2 førstnevnte stillingene er prosjektstillinger som delvis er finansiert gjennom tilskuddsmidler fra Opplysningsvesenets fond. Sistnevnte stilling finansieres over kapittel 0341 presteskaper, men er organisatorisk knyttet til bispedømmekontoret. Integreringskonsulentens kontor er lokalisert til Skien menighetskontor.

Også i 2003 har vi hatt et høyt langtidssykefravær. Spesielt økonomi- og servicefunksjoner har blitt belastet av dette. Langtidssykefravær i personalavdelingen har delvis blitt dekket ved at prester har hospitert ved bispedømmekontoret i perioder på tre måneder. Selv om slik hospitering ikke fullt ut kan erstatte den fagkompetansen avdelingen ordinært besitter, har disse hospiteringsperiodene vært verdifull erfaring både for vedkommende prester og for bispedømmekontoret.

Ny organisasjonsstruktur for bispedømmekontoret ble iverksatt fra 01.01.2003. Omleggingen har vært positiv gjennom rendyrking av fagområder rettet mot målgruppene som vi skal betjene, samtidig som man har fått større mulighet for teambygging internt i de tre avdelingene. Personalavdelingen med 3 årsverk og Økonomi- og serviceseksjonen med 3,8 årsverk er imidlertid sårbare ved sykdom og fravær. I forbindelse med igangsatt evaluering etter ett års drift, vil tiltak for å redusere sårbarheten bli vurdert.

2.2.2 Flytting.

Bispedømmekontoret flyttet inn i nye lokaler i mai 2003. Det er inngått avtale om leie av 4.- 5. etg i Markensgate 13 – 15 i Kristiansand. Før innflytting ble lokalene totalrenovert og tilpasset bispedømmets behov for rominndeling og planløsninger. Med unntak av noe innkjøringsproblemer knyttet til strøm og oppvarming, framstår lokalene som hensiktsmessige. Flyttingen har bidratt til en effektiv drift av virksomheten og skapt et godt arbeidsmiljø.

2.2.3 Andre prosjekter

For øvrig har bispedømmekontoret jobbet med følgende utviklingsprosjekter:

- Videreutvikling av bispedømmerådets strategi
- Gudstjenesteforordning og gudstjenestefornytelse
- Kirkelig inndeling i bispedømmet
- Endring av navn på bispedømmet
- Utvikling av samarbeidsavtaler for HMS-arbeid mellom fellesråd og bispedømmeråd.
- Etablering av forum for menighetsutvikling.

I tillegg har det i staben vært jobbet med en rekke prosjekter rettet mot det menighetsbyggende arbeidet. Disse prosjektene er omtalt under kapittel 3.4 og 3.5 nedenfor.

2.2.4 Kompetanseutvikling

De ansatte har deltatt ved ulike typer kurs og kompetanseutviklingstiltak bl.a. innen kirkefaglige områder, personalarbeid, økonomi, IT, arkiv og journal. Med ett unntak, deltok samtlige tilsatte ved kontoret på felles fagdager for ansatte ved bispedømmekontorene, i Tromsø i juni 2003. Disse fagdagene gav faglig påfyll for den enkelte og bidro til viktig nettverksbygging bispedømmekontorene i mellom. Det er også gjennomført et internt stabsutviklingsseminar for bispedømmekontorets tilsatte.

2.3 Bispedømmerådets virksomhet

2.3.1 Bispedømmerådets sammensetning

Bispedømmerådet har følgende sammensetning:

Terje Hærås, Skien. Leder
Helga Marie de Presno, Mandal. Nestleder.
Jorund Andersen, Kristiansand
Arnfinn Mo, Mandal
Grete Hasselgård Sele, Bø (lek kirkelig tilsatt),
Bjarne Sveinall, Skien (prest)
Olav Skjevesland, biskop

2.3.2 Viktige saker/spesielle utfordringer.

Bispedømmerådet har holdt 8 møter og behandlet til sammen 102 saker i 2003. I tillegg til tilsettingsaker og økonomisaker har rådet brukt mye tid på å videreutvikle strategien for Agder bispedømme. Saker om kirkelig inndeling og boligsaker har vært på agendaen flere ganger. Dette er spørsmål som engasjerer lokalbefolkningen og derfor ofte er tidkrevende. For øvrig har bispedømmerådet vedtatt å igangsette prosesser for gjennomføring av ungdomsting, (det første ungdomstinget vil bli avholdt i april 2004) og avgitt høringsuttalelser om regler om nominasjon ved utnevning av biskop og om nye tjenesteordninger for proster og menighetsprester. Det er inngått avtale med NMS om menighetsplantingsprosjekt i Arendalsdistriktet og det er inngått avtale mellom Agder bispedømme og Sud-Ouest Synoden i Kamerun

Bispedømmerådet er opptatt av å fremme samarbeid med andre organer og samarbeidspartnere i kirken, og har i løpet av året tatt initiativ til og gjennomført følgende samarbeidmøter:

- April 2003, møte med kirkevergene i Agder bispedømme.
- September 2003, møte med innstillingsrådet for tilsetting av menighetsprester.
- September 2003, samtale med regional kontakt for Kirkens nødhjelp.
- Desember 2003, møte med Familierådgivningskontorene i Telemark.

Bispedømmerådet har vedtatt å fremme forslag om å endre navnet på bispedømmet til "Agder og Telemark bispedømme". Bakgrunnen for dette er at navnet på bispedømmet skal fremme identitet og samhörighet for hele bispedømmets befolkning uavhengig av bosted. Saken er nå ute til høring. De foreløpige signalene viser at det er bred oppslutning om forslaget til navneendring både i kirkelige instanser og ulike offentlige myndigheter i hele bispedømmet.

En viktig utfordring som bispedømmerådet står over for, vil være gjennomføring av strategiplanen, blant annet med vekt på dåpsopplæringen.

For øvrig vil saker nyttet til kirkelig inndeling i bispedømme, gudstjenesteutvikling og innføring av nye tjenesteordninger for proster og menighetsprester stå på bispedømmerådets agenda i tiden framover.

3 RAPPORTERING FOR SEKTOROMRÅDER

3.1 Generell tilstandsvurdering

Agder bispedømme har nå i 4 år arbeidet bevisst med strategi. Hensikten med bispedømmets egen strategi har vært å spisse ressursene i eget arbeid i henhold til en visjon og prioriterte satsingsområder. Videre har både råd og biskop hatt fokus på tilsvarende arbeidsmetodikk i møte med menighetene i kurs, inspirasjonssamlinger, visitaser osv.

Det nye bispedømmerådet har sammen med Agder biskop bearbeidet strategien for bispedømmet. Den justerte strategien er utarbeidet i en noe mindre prosess enn i forrige runde. Aktive deltagere var råd, biskop, bispedømmekontoret og prostene. Visjonen har, for å virke samlende og inspirerende for hele bispedømmet, tatt opp i seg Telemark slik at den nå lyder: "Agder og Telemark – der menigheten vokser."

Satsningsområdene omfatter ungdom, diakoni og dåpsopplæring, mens tidligere satsinger på åndelig fornyelse og frivillig medarbeiderskap fundamentierer satsingsområdene.

Utvikling av og arbeid etter en strategi er tidkrevende prosess, ikke minst på sognenivå. Inntrykket er at bispedømmets fokus nå begynner å bære frukter. Flere og flere menigheter utvikler sin egen strategi, særlig visitasmeldingene dokumenterer dette. Inntrykket er at den trøtthet på menighetsnivå som ble antydnet i forrige årsrapport i forhold til å tenke strategisk, nå er mindre.

Visjonen "Agder og Telemark – der menigheten vokser" er ikke en faktisk virkelighetsbeskrivelse, men heller uttrykk for en ønsket tilstand for kirken i bispedømmet. Deler av denne veksten vil kunne etterspores i statistikk tall, andre deler handler om utviklingstrekk som ikke like enkelt lar seg telle. For øvrig rommer visjonen et gyldig utsagn, teologisk sett.

3.2 Biskopens tilsynsansvar,

3.2.1 Tilsyn/generell tilstandsvurdering:

Det er to hoveddimensjoner ved kirkens arbeid: (1) gudstjenesteliv, undervisning og diakoni for å bygge opp menigheten "innenfra" – og (2) den utadrettede tjeneste gjennom ulike typer veiledning, kulturarrangement, kunst og kirkeakademi, samt publistisk virksomhet. Her hører også kirkens viktige evangeliserende og misjonerende tjeneste hjemme.

Visitasen er en arbeidsform som står i skjæringsfeltet mellom det innad- og utadrettede. Tross sin noe alderdommelige aura, bekrefter visitasene seg stadig som en livskraftig og betydningsfull institusjon, med hovedvekten på menighetsanalyse og strategidrøftinger og gudstjenester – sammen med skolebesøk, kommunemøter, bedriftsbesøk, svært ofte med tilhørende pressedekning som understreker offentlighetssiden ved visitasen.

Med fokus på strategiarbeidet er visitasene de senere årene blitt svært målrettede og funksjonsorienterte, og med mindre vekt på det mer formelt kirke-representerende.

Biskopen vil naturlig ha en særlig oppmerksomhet rettet mot presteskapet, dets tjeneste og –vilkår i lokalmenigheten. Biskopen bruker aktivt medarbeidersamtalene med prostene, prostemøtet, prostilagssamlinger, stiftsmøter og en rekke telefonsamtaler som kontaktpunkter.

Det er tankevekkende at det er så vrient å komme i inngrep med en av biskopens aller viktigste tilsynsfunksjoner: oppmerksomheten om forkynnelsen. Som et lite bidrag i denne forbindelse sender Agder biskop ut tekstveiledninger ved enkelte høytider som hjelp og stimulans til prestenes prekenarbeid.

Et særskilt årlig møte med Agders kvinnelige prester har nå blitt en tradisjon, og – som det fremgår annetsteds i årsrapporten – er antallet kvinnelige prester langsomt stigende i bispedømmet.

Et spesielt personaltiltak for stiftets unge teologer er "Veien til prestatjenesten" (VTP), som får en sterk anerkjennende vurdering av teologiske studenter og kandidater. Det er et stort fremskritt å kunne få møte ordinasjonskandidater på bakgrunn av det bredere kjennskap som VTP-samlingene gir. – Den lange

diskusjon om finansieringen av VTP bør nå avsluttes. VTP bør få sin egen post i kirkebudsjetten, og da av en slik størrelse at lønn under stiftspraksis sikres. Det vises her til det sterke ønske som ble fremmet overfor departementet fra Bispemøtet under kontaktmøtet i februar i år.

Når det gjelder embetets mer utadrettede side, er det verdt å nevne at biskopens nyttårsinnmottagelse i stiftsbyen har etablert seg som et viktig møtested mellom kirkelig ansatte, offentlige myndighetspersoner og politikere. Denne samling møtes også med betydelig medieoppmerksomhet, slik at den er blitt en offentlig talerstol. Biskopen er også hyppig etterspurt av bispedømmets medier angående kommentarer til aktuelle kirkelige og samfunnsmessige spørsmål.

Til de årlige samlinger hører også et kontaktmøte med krets- og regionslederne for de frivillige kristelige organisasjoner. Her drøftes felles anliggende, og for tiden står kirkens dåpsopplæring øverst på agendaen.

Årsrapporten for 2002 berørte kort fenomenet ”menighetslignende fellesskap”. Denne type supplerende forsamlinger har i Agder ikke vokst i antall gjennom 2003, men dette kan ikke utelukkes fremover. De tydeligste dannelsene er å finne i Vennesla bedehus og i IMI-huset i Grimstad (begge Normisjon), og en i ungdomsmenighet, ”Base Camp”, i Kristiansand. Disse dannelsene har selv ønsket å opprettholde en viss tilsynslinje til Agder biskop. Etter hvert som denne type forsamlinger befester seg, blir det et behov for en grundigere ekklesiologisk vurdering av fenomenet. Det går et klart kongregasjonalistisk drag gjennom disse initiativ, og mye av tenkningen bak dem kan trekke i retning av en frikirke-dannelse.

Det er flere aspekter ved fenomenet menighetslignende fellesskap. De kaller også til ettertanke om Den norske kirke selv har ressurser nok til å møte dagens og morgendagens utfordringer. En bevilgnings- og tilskuddspolitik til kirken som mer hemmer enn fremmer virksomheten, vil bli én av de mange faktorer som kommer til å øke dannelsen av andre typer menigheter, og slik skape et mer mangslungent og uoversiktlig kirkebilde. Det ligger ingen verdidom i denne påpekning, bare en ren konstatering.

Ellers er det etablert en positiv dialog mellom Riksantikvaren og Bispemøtet, med Agder biskop som mellomledd. I møte med kravene fra et moderne menighetsliv, er det behov for en enda mer fleksibel holdning fra de antikvariske myndigheter. De aktuelle bruksbehov må gis den vekt de fortjener, bl. a. gjennom å anvende et romsligere skjønn i forvaltningen av regelverket. En rigid forvaltning kan likefrem bli en hemsko for menighetsutviklingen i flere sokn de nærmeste årene. Mange vil knapt se meningen i å måtte drive en lang og omstendelig saksbehandling for – hva de oppfatter som – små tilpasninger til bruksbehov som ikke endrer totalopplevelsen av våre gudshus.

3.2.2 Gjennomførte tiltak

Agder biskop har i 2003 foretatt følgende ordinasjoner og vigslinger:

Presteordinasjoner:

- 5. jan. Kjetil Hauge, i Vestbygda kapell, Lista, til feltpresttjeneste
- 12. jan. Arne Lauvhjell, i Søndeled kirke, til vikarpresttjeneste i Agder bispedømme
- 23. mars Hege Anddal, i Eidanger kirke, kapellan i Eidanger prestegjeld
- 27. april Gunvor Hofseth, i Domkirken, Kristiansand, misjonsprest i NMS
- 18. mai Åse Rugland, i Mandal kirke, til vikarpresttjeneste i Nidaros bispedømme
- 9. juni Kjersti Gautestad Norheim, i Søgne nye kirke, misjonsprest i NMS
- 17. august Yngvild Knudsen, i Bakke kirke, Sira, kapellan i Orkdal prestegjeld
- 28. des. Audun Sæbø Norman, i Øyslebø kirke, til feltpresttjeneste

Diakonvigslinger:

- 14. sept. Roar-Magnus Helganger, i Sauland kirke, Hjartdal
- 5. okt. Bjørg Valborgland, i Randesund kirke
- 7. okt. Jostein Obrestad, i Feda kirke

Kateketvigsling:

- 24. aug. Frode Eikrem, i Mandal kirke

Agder biskop har i 2003 deltatt ved følgende kirkejubileer i stiftet:

25. mai Gjerpen kirke 850 år
1. juni Finsland kirke 200 år
8. juni Gjøvdal kirke 200 år
15. juni Rauland kirke 200 år
22. juni Valebø kirke 100 år
31. aug. Austad kirke, Lyngdal 200 år
28. sept. Holt kirke 850 år
16. nov. Melum kirke 275 år

Visitaser

Det vises for øvrig til innsendte visitasprotokoll fra Agder biskop for 2002.

Tjenestebrev

Biskopen har gitt tjenestebrev til kirkelige medarbeidere tilsatt av kirkelig fellesråd.

Kompetanseutvikling

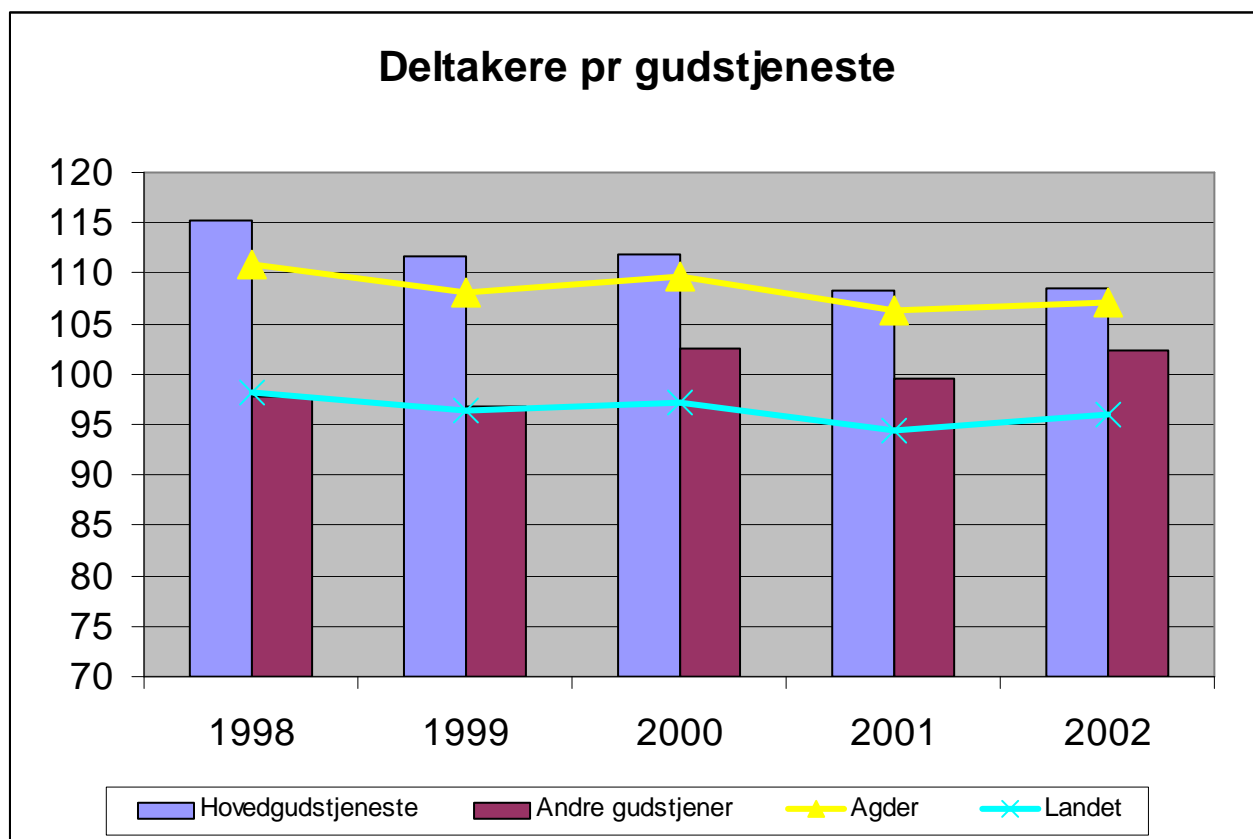
Dette er nærmere omtalt under kap 4.2 nedenfor

3.3 Kirkelig statistikk, tendenser og endringer

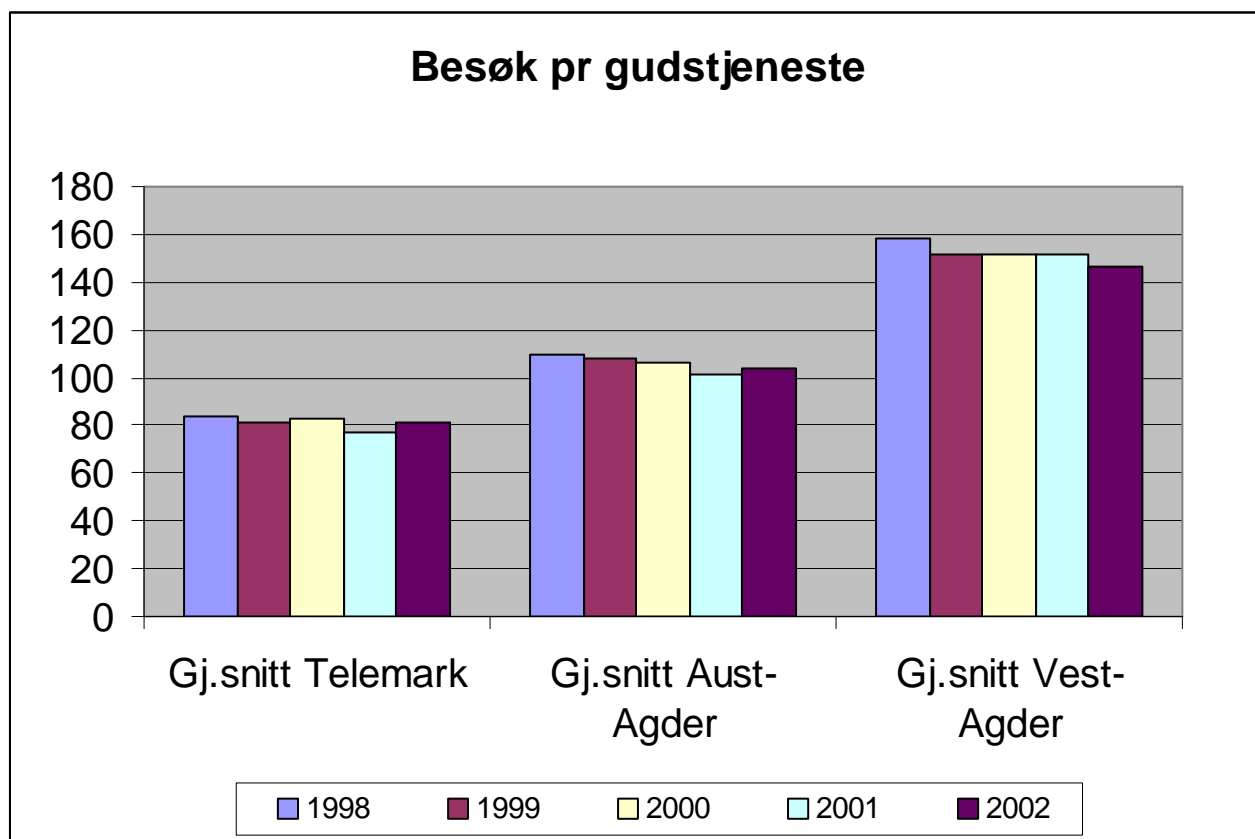
Vi vil reflektere over måloppnåelse i forhold til statistikk tallene forordnede gudstjenester, andre gudstjenester, konfirmasjon og utmeldinger til andre trossamfunn for perioden 1999 – 2002.

3.3.1 Gudstjenestebesøk

Det samlede gudstjenestebesøket i bispedømmet er i perioden 1999 til 2002 redusert med 1,1%, mens det på landsbasis er redusert med 2,6%. For hovedgudstjenester isolert er tendensen i Agder parallell med utviklingen i landet for øvrig. Agder bispedømme har imidlertid en betydelig økning i oppslutning om andre gudstjenester, slik diagrammet nedenfor viser.

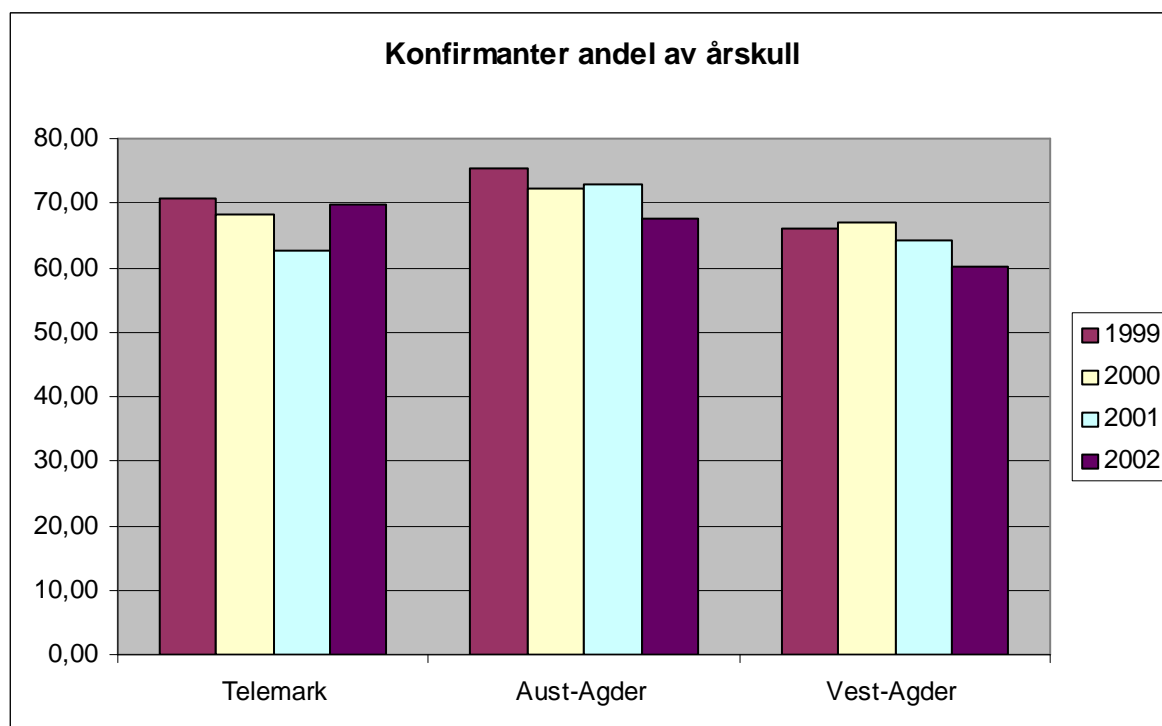

Diagrammet nedenfor viser utviklingen i gudstjenestebesøk fordelt på fylkene i bispedømmet.

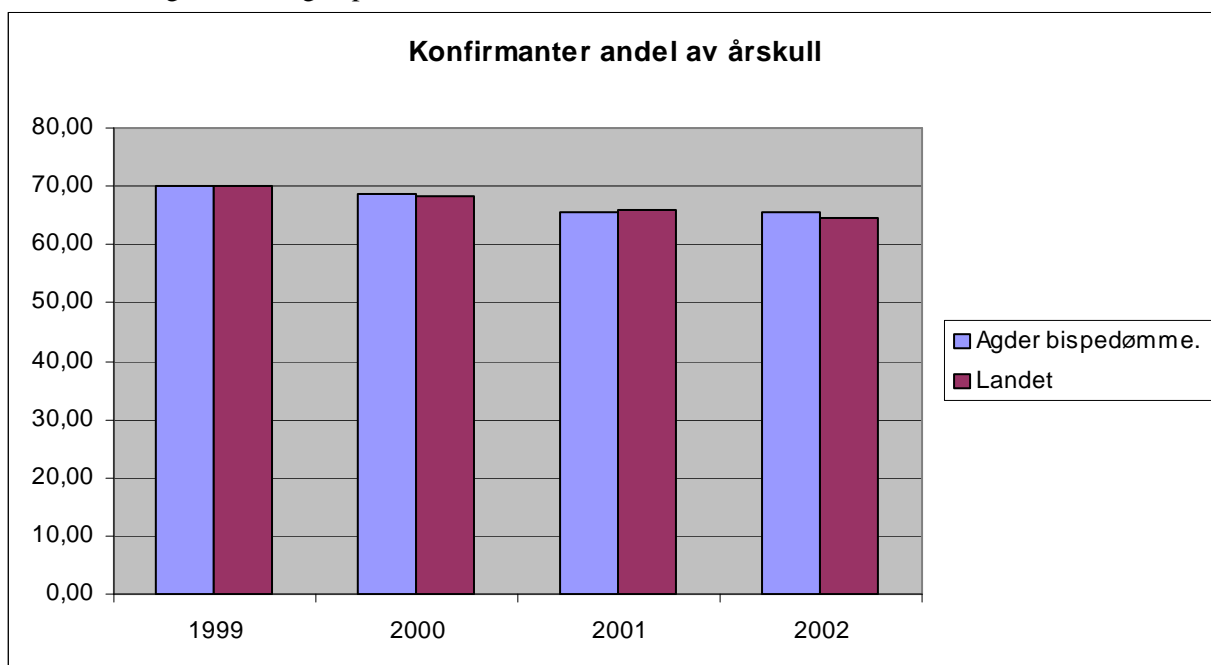
For forordnede gudstjenester er oppslutningen størst i Vest-Agder, men synkende. Aust-Agder og Telemark har lavere oppslutning både nominelt og prosentvis, men tallene er samtidig stabile eller noe økende i disse fylker. For andre gudstjenester er tendensen motsatt. Økning er størst i Vest-Agder.

3.3.2 Konfirmanntall

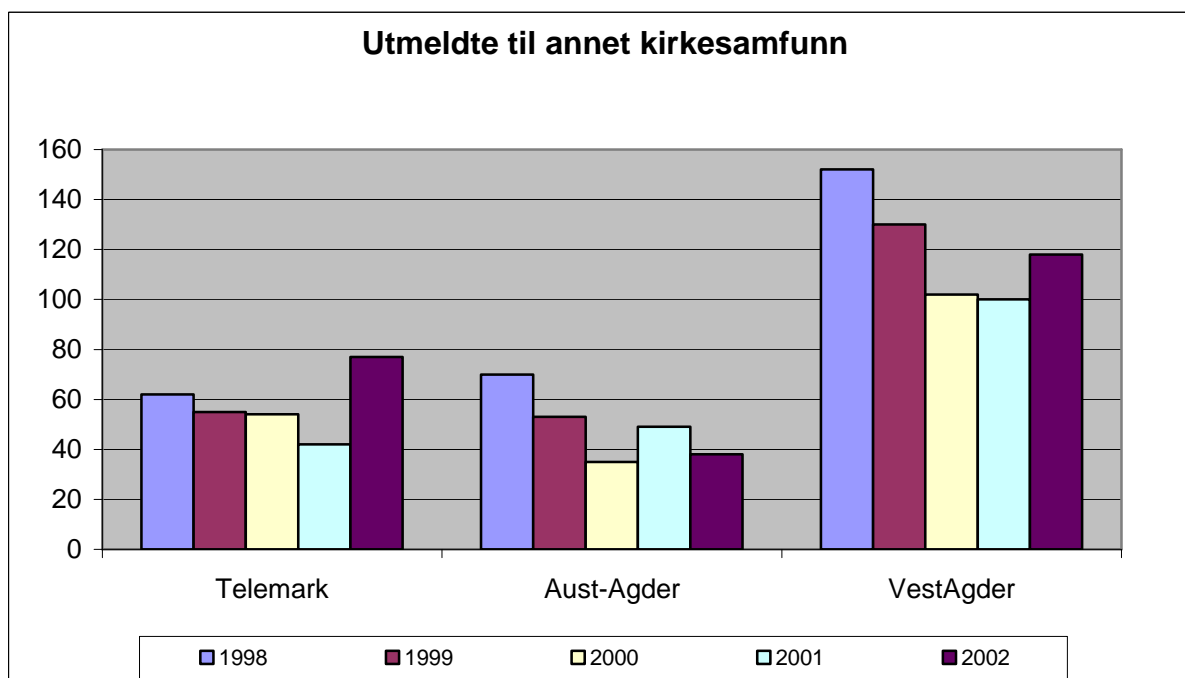
Konfirmanntallene for bispedømmet følger landsgjennomsnittet når det gjelder deltagelse. Det knytter seg usikkerhet til om 2002-tallene for Vest-Agder representerer et utviklingstrekk fordi tallet på konfirmanter i Domprostiet øker med 90 eller nærmere 20% fra 2002 til 2003. I Telemark kan det se ut til å være økende oppslutning om konfirmanterundervisningen. I dette fylket har det i statistikkperioden vært jobbet med nye ungdomspreststillinger.

Diagrammet nedenfor viser utviklingen i konfirmanter som andel av årskullene. Tallene for bispedømmet som helhet følger utviklingen på landsbasis

3.3.3 Utmeldte

På utmeldingsstatistikken til andre trossamfunn ligger også Vest-Agder høyest. Tallene bekrefter et inntrykk av at den religiøst mest aktive del av befolkningen søker til andre typer fellesskap enn det ordinære gudstjeneste-/høymessefellesskap i Den norske kirkes sammenhenger. Antall utmeldte til andre kirkesamfunn bekrefter dette.

3.3.4 Gudstjenesteforordning og gudstjenestefornyelse

Agder biskop har dette året iverksatt total gjennomgang av gudstjenesteforordningene med målsetning om at endelige forordninger foreligger før sommeren 2004. Dette tiltaket berører både arbeidsgiveransvaret overfor prestene, forvaltning av bispedømmets stillingsressurs og utvikling av et gudstjenesteliv som er tilpasset utviklingstrekk i menighetene og våre målsetninger.

For å ivareta en god kommunikasjon med fellesrådsområdet, ble saken tatt opp på årsmøtet i Kirkevergelaget, og det ble invitert til regionale samlinger for menighetsråd, proster og daglig ledere i fellesråd. Videre er saken drøftet i kontaktmøtet med styret i kirkevergelaget og presteforeningen. Så langt har arbeidet bekreftet et godt samarbeidsklima mellom menigheter, fellesråd, bispedømmenivå i en prosess med et visst konfliktpotensial.

Når biskopen fastsetter endelige forordninger, vil disse også gi rom for den lokale menighet til å utvikle gudstjenester som tilpasses de lokale behov.

3.4 Tiltak for å styrke arbeidet blant barn og unge

3.4.1 Ungdomsarbeid

I henhold til bispedømmets strategi satses det spesielt på ungdom. De viktigste tiltak ved siden av nettverksbygging for ansatte og frivillige ungdomsarbeidere, er KonfCamp og Skjærgårds Music&Mission. Arbeidet med opprettelsen av ungdomspreststillinger, som også må sees som resultat av bispedømmets strategiske arbeid, er omtalt under etatsrapportering, kapittel 2.1.2.

Agder Bispedømmeråd har siden 2000 vært en av hovedarrangørene av Skjærgårds Music & Mission Festival på Risøya ved Tvedestrand. I 2002 ble ideen om å utvikle et tilbud for 15-18 årsfasen med festivalen som ramme formet. Med utgangspunkt i de fra kirkens side klart uttalte mål om å beholde større deler av konfirmantkullene også etter endt "pliktløp", ble prosjektet "KonfCamp" etablert.

Hovedformålet er å utvikle en *"ramme for konfirmasjonsundervisningen og annet ungdomsarbeid som stimulerer til integrering mellom ungdom og styrker båndene til miljøet i den lokale menigheten"*, og et konkret mål er at *"minst 50% av KonfCamp-konfirmantene er aktive i menigheten ett år etter konfirmasjonen"*

Dette sier noen av evalueringene etter 2003:

"Blitt sikrere i min tro til Gud, mer åpen om at j r kristen. Håper på å bli konfleder til neste år". (Del av SMS-evaluering fra en av konfirmantene på KonfCamp03).

"KonfCamp var sommerens høydepunkt! Konfirmantene lærte mer på den uka enn menigheten kan gi gjennom et helt år, uansett hvor mye opplegg vi lager!". (Del av evaluering fra en av menighetene som deltok med konfirmanter).

"Konfirmantene har sendt SMS til meg med jevne mellomrom i sommer og mast om at vi snart må komme i gang med ungdomsarbeidet i menigheten igjen. De gleder seg til å møtes igjen - takket være det de var sammen om på KonfCamp!" (Tilbakemelding fra en av menighetene som deltok med fjorårskonfirmanter).

Hensikten med KonfCamp er å styrke konfirmantenes forhold til hverandre og menigheten deres, og skape et forhold til menigheten og den kristen tro som gjør at de blir værende i menigheten også etter endt konfirmasjonstid. Prosjektets ide er at vekselvirkningen mellom en inspirerende, modellerende og relasjonsbyggende festival på den ene siden, og et lokalt arbeid i menigheten som tar vare på disse elementene, vil føre til at flere av konfirmantene utvikler en kristen tro og et ønske om å tilhøre et fellesskap hvor denne troen kan leve og utvikles.

Evalueringene kan tyde på at dette skjer, men dette er en prosess som nødvendigvis må måles over tid. Prosjektet skal monitorere hvordan konfirmantenes forhold til menigheten utvikler seg, også etter konfirmasjonstiden, bl.a. med bruk av fjorårskonfirmanter i opplegget. Det er derfor helt avgjørende at prosjektet blir gjennomført som prosjektert i tre år.

I den grad vil kan måle effektene av KonfCamp gjennom forprosjektet er disse positive og formålsbekreftende. Agder bispedømmeråd har derfor vedtatt at prosjektet skal videreføres med en opptrapping i antall deltakere.

3.4.2 Menighetene skal stimuleres til styrket innsats innen dåpsopplæring

Det kan være vanskelig å skille mellom generelt arbeid blant barn og unge og dåpsopplæring når opplæringsbegrepet handler om å skape erfaringsbaserte tros- og læringsmiljø. 2003 har vært preget av lengre sykefravær for undervisningskonsulenten. Spesifikt arbeid med tanke på dåpsopplæring har bestått i utvikling av planen til satsingsområdet i strategien og planlegging av tilhørende tiltak for 2004. Det er opprettet en ressursgruppe for dåpsopplæring. Ett av de planlagte og gjennomførte tiltak for 2004 var obligatorisk kurs om dåpsamtalen for alle prester i januar.

For øvrig var både bispedømmekontor og menigheter preget av vent og se holdning i forhold til den bebudete tros/dåpsopplæringsreformen, og det er skapt mange og gode forventinger til denne satsingen. Interesserte menigheter deltok i januar 2004 på informasjonsmøte om reformen, hvor prosjektleder Paul-Erik Wirgernes deltok.

3.5 Andre tiltak iversatt med utgangspunkt i bispedømmets satsingsområder

Agder bispedømme har inngått en avtale med NMS, prosten i Arendal og menighetene i Øyestad og Austre-Moland om etablering av en **prosjektmenighet i Myra/Bråstadorrådet**. I en prosjektperiode over 3 år er tanken å utvikle en menighet i et voksende boligområde som geografisk faller utenfor eksisterende kirkelige tilbud. Økonomisk er dette et spleiselag mellom NMS, lokale bidrag og bispedømmerådet. Prosjektet ledes av Erik Noddeland, hjemkommet NMS-misjonær.

Agder biskop har tatt initiativ til etablering av **Forum for menighetsutvikling** i Agder (FMUA). Forum for menighetsutvikling er et økumenisk møtested for, med praktisk-kirkelig og praktisk-teologisk utgangspunkt, å analysere, drøfte og utvikle kirke- og menighetslivet på Agder. Forum har sin forankring ved Agder bispedømmekontor, og inkluderer i et arbeidsfellesskap også disse samarbeidspartnerne: Høgskolen i Agder, Ansgarskolen, Bibelskolen i Grimstad og Gimlekollen Mediehøgskole.

Samarbeid menighet og misjon, SMM Agder og Telemark, er videreført i sin andre prosjektperiode for 2002-2005 med prosjektleder i 50% stilling.

En midtveisevaluering av prosjektet ved utgangen av 2003 viser at 64 % av menighetene i bispedømmet nå har en misjonsavtale mot ca. 50% foregående år. I det regionale SMM-samarbeidet ble det i 2003 lagt ekstra vekt på oppfølgingsarbeidet av den enkelte menighet, blant annet gjennom kursing av SMM-ansvarlige medarbeidere i misjonsorganisasjonene.

I 2003 fikk Samarbeidsråd for menighet og misjon ta imot en ny samarbeidspartner i Den norske misjonsallianse (NMA).

Det sentrale "Menighet i bevegelse"-prosjektet ble introdusert for staber, organisasjoner og medarbeidere i 2003. Et eget seminar om prosjektet ble gjennomført under Stiftsdagene 2003.

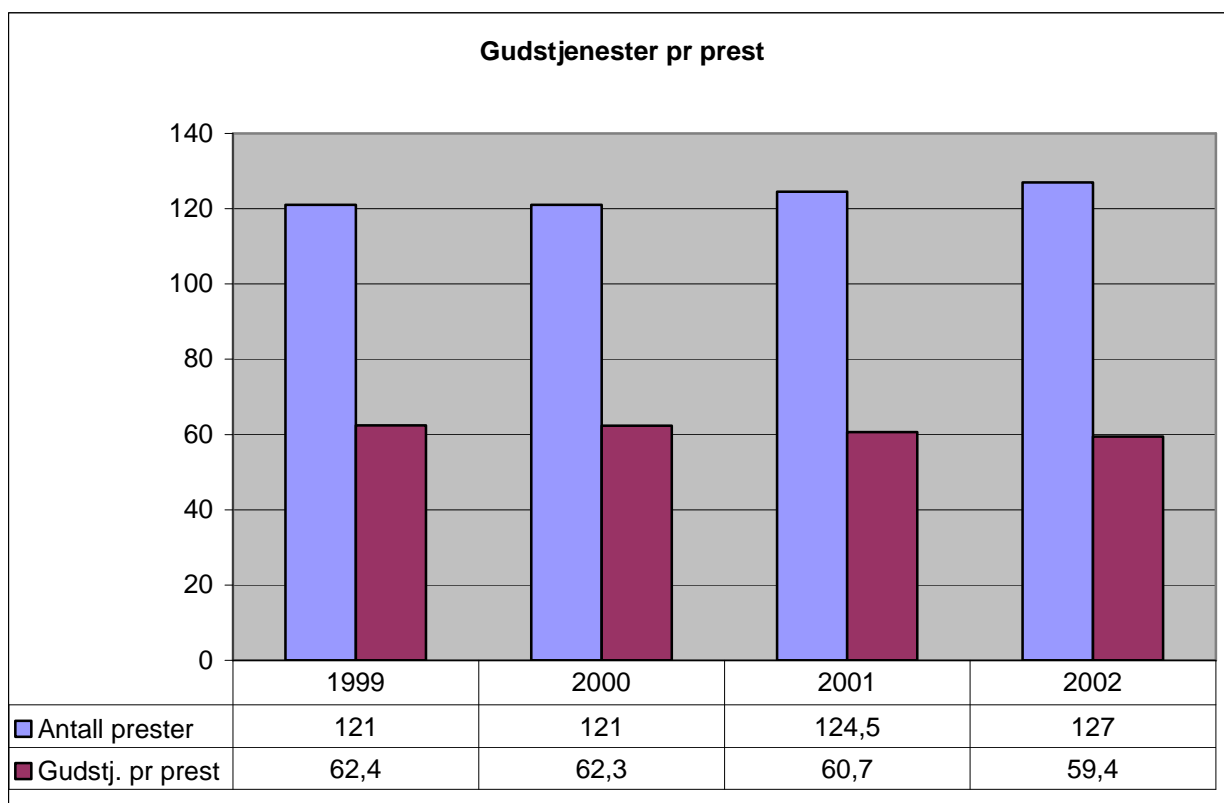
I strategiplanen for SMM Agder og Telemark legges det vekt på å spre visjonen om den misjonerende menigheten – lokalt og globalt, på oppfølging av menighetene i konkrete tiltak og på å bygge videre på gode relasjoner i et nettverk av frivillige tverrstrukturer og kirkelige organer. Her ligger utfordringene klare i videreføringen av prosjektet også for 2004.

4 RAPPORTERING FOR SÆRSKILTE OMRÅDER.

4.1 Gjennomføring av fridagsavtalen for prester.

4.1.1 Generell tilstandsvurdering

Rapporten fra prostene viser at innføringen av ferie- og fridagsavtalen har bidratt til en mer ordnet fritid for prestene i bispedømmet. Opprettelse av nye vikar- og postipreststillinger har dekket noe av vikarbehovet, men det har også vært nødvendig å gjennomføre ordninger med at prester i eneprestegjeld vikarierer for hverandre på tvers av prestegjeldsgrensene, for at den enkelte prest skulle få tatt ut fridagene. For øvrig har en del prester hatt to gudstjenester på enkelte søndager.

Diagrammet over viser utviklingen i antall gudstjenester pr. prest. Dette viser en reduksjon fra 1999 på omlag 4,8%. Sett i relasjon til ferie- og fridagsordningen er dette for liten reduksjon. Statistikkamaterialet viser at de nye vikar- og postipreststillingene har ført til et noe høyere gudstjenestetall i stedet for at de i sin helhet har gått til å erstatning for ferie- og fridager for ordinære prestestillinger. De fleste prestegjeld har for høy frekvens på gudstjenester og kirkelige handlinger i forhold til ressursene. Det er i stor grad antall prekensteder som styrer dette. Stramme økonomiske rammer for fellesrådene med nedskjæringer og bemanningsreduksjoner øker også presset på prestedtjenesten. Man skal ikke se bort fra at dette presset på prestedtjenesten er en av årsakene til utviklingen i sykefraværet. Biskopen har i 2003 oppfordret samtlige menighetsråd til å gjennomgå gudstjenesteforordningene. I den videre prosess med nye forordninger vil ressurstilgang og utjevning i arbeidsbelastning mellom prestegjeld, bli tillagt vekt.

4.1.2 Gjennomførte tiltak

For å kunne følge opp ferie- og fridagsavtalen er det innført et planleggings- og rapporteringsskjema. Her registreres planlagte fridager for en måned av gangen, samt reelt uttak av fridager. Skjemaet er et viktig styringsverktøy for prostene i oppfølgingen av fridagsavtalen og har medført bedre oversikt og høyere andel av uttatte fridager.

4.2 Kompetanseutvikling for prester.

4.2.1 Generell tilstandsvurdering

Bispedømmerådet har i 2003 vedtatt ny kompetanseutviklingsplansom nå er tettere koblet til bispedømmets strategi. Interessen for det tradisjonelle etterutdanningsystemet med moduler har vist synkende tendens i noen år, men tatt seg litt opp i 2003. Det er videre en dreining av interessen i retning av retreatopphold og utdanningsopplegg rettet mot egen åndelig utvikling. Ønsket om deltakelse i arbeidsveiledning er stort og det er innført obligatorisk arbeidsveiledning for prester. Det planlegges nå eget ABV-program for proster.

4.2.2 Gjennomførte tiltak

Stiftsdagene for kirkelig tilsatte i bispedømmet, med overskrift i år ”Menighet i vekst”, er et viktig fellestiltak for bispedømmeråds- og fellesrådstilsatte. Arrangementet samlet tett på 400 deltagere over to dager. Ved siden av å gi faglige tilbud til de ulike yrkesgrupper, ble det særlig fokusert på arbeid for og med barn og unge.

19 prester har hatt studiepermisjon i forbindelse med SPP-utdanning, og 6 prester har arbeidet med egne studieprosjekt. Til sammen er det innvilget 190 permisjonsuker i 2002.

I tillegg til faglige studier i lokallagene har prester deltatt på ulike kurs arrangert av ansatte ved bispedømmekontoret i samarbeid med bispedømmets utvalg.

Ønsker om deltakelse på retreatsamlinger er voksende. 3 prostier har deltatt på felles retreatopphold for samtlige prester i prostiet. Det har også vært innvilget tilskudd til enkeltopphold for noen prester.

4.2.3 Spesielle utfordringer

Det nedlegges betydelige ressurser i videreutdanning og kursvirksomhet, arbeidsveiledning og retreat. Utfordringen framover vil være å få til en kompetanseoverføring fra kursdeltakere til øvrige arbeidskolleger i prostiet og frivillige, slik at en kan se resultater av dette i det lokale menighetslivet. En annen utfordring vil være å skape holdninger og gi tid i menighetsstaber til utviklingsarbeid og fornyelse med utgangspunkt i den kompetanseutvikling medarbeiderne tilegner seg. Det er også en utfordring å samordne kompetanseutviklingstiltak mellom de to arbeidsgiverlinjene

4.3 Seniorpolitikk

Som tidligere nevnt har Agder bispedømme en høy andel eldre prester. Mange av disse har stått lenge i menighets-tjeneste på samme sted, og enkelte ønsker noe endring i arbeidsoppgavene eller redusert stilling. De som ønsker andre oppgaver har samtidig ønske om å utnytte sin spesialkompetanse. Med spesialkompetanse i denne sammenheng forstås både personlige kvaliteter, faglige kunnskaper og ferdigheter tilegnet gjennom etter- og videreutdanning (ofte tilrettelagt og finansiert av arbeidsgiver), samt det vi velger å kalle seniorkompetanse. Gode løsninger på disse utfordringer handler om økonomi, holdninger og styringsmuligheter for arbeidsgiver på tvers av prestegjeldsgrenser.

Seniorpolitiske tiltak er avhengig av finansiering. Bispedømmet kan vise til enkelte eksempler hvor seniorprestens behov er løst ved bytte av tjenesteoppgaver innen prestegjeld eller prosti, men generelt kan ikke de seniorpolitiske utfordringer løses uten ekstra finansiering.

Agder bispedømmeråd nedsatte høsten 2003 en arbeidsgruppe for å gjennomgå bispedømmets retningslinjer for seniorpolitikk som ble vedtatt av rådet 01.09.2000, som en del av de personalpolitiske retningslinjer

Målet for arbeidet er å komme fram til konkrete tiltak som kan få prestene til å stå i tjeneste ut over 62 år. Utvalget har sendt ut et brev til alle prester i bispedømmet over 55 år for å kartlegge hvilke alternativer for tilpassing av tjenesten i seniorfasen de eldre kolleger ser som ønskelige ut fra sin vurdering av tjenesten . Utvalget har også vært i kontakt med presteforeningen og andre bispedømmeråd for å hente inn deres erfaringer i saken.

Agder bispedømme inngikk i januar 2004 en avtale om Inkluderende arbeidsliv som også har som målsetting å øke (eller opprettholde) den reelle pensjoneringsalder. Dette vil også bli tatt inn i utvagens vurderinger. Utvalget har hatt 2 møter i 2003 og vil presentere sin innstilling i et framlegg for bispedømmerådet i april 2004.

Kristiansand 01.03.04

Olav Skjevesland
Biskop

Terje Hærås (sign)
Leder Agder bispedømmeråd

Tormod Stene Hansen
Stiftsdirektør